

פרוטוקול מס' 8/ג

מישיבת ועדת-הכנסת ביום שלישי, ג'
בטבת תשי"ד (8.12.1955) בשעה 8.30

חברי הוועדה:

ג.ו.כ.ה.ד.

- ד. בר-רב-האי - היו"ר
- י. אורי
- ב. אזניה
- ע. איכילוב
- מ. ארם
- א. ברמן
- ש. בבה
- א. וילנסקה
- ע. מימון
- מ. נורוק
- א. רזיאל-נאור
- ד. פלדמן

מוזמנים:

- ה. כהן - היועץ המשפטי
- גב' סלומון - ממשרד המשפטים
- מ. רוזטי - מזכיר הכנסת
- א. צירון - סגן מזכיר הכנסת

ח.ט.ר.ד.

- ש. גילדי
- סיף אדין אלזועבי
- י. הררי
- סאלח חסן ח'ניפס
- ק. כהנא
- ש. לורנץ
- א. סטופ
- י. שפירא
- י. רפאל
- י. ניצני
- ד. צברי

א. סדר-היום: הרכב ועדה משותפת של ועדת-העבודה וועדת הכספים
לדיון במצב במעבדות.

ב. דיון בזכויות חברי-הכנסת בשטח הממשל הצבאי.

ועדת-הכנסת
8.12.1953

ח.מ.

א. הרכב ועדת משותפת לדיון במצב במעברות:

הגו'ר ד. בר-רב-האי:
ועדת-הכנסת הטילה עלינו להרכיב ועדה משותפת של ועדת-הכספים וועדת-העבודה לשם דיון במצב במעברות. אני מציע שיושבי-ראש הוועדות האלו יקבעו בעצמן את הרכב הוועדה המשותפת.

ה.ר.ח.ל.ט

א. הוועדות הנילוונות בעצמן תרכבה את הוועדה המשותפת.

ב. יו"ר הוועדה המשותפת יהיה מבין חברי ועדת-העבודה.

ג. דיון בזכויות חברי-הכנסת בשטח הממשל הצבאי:

היו"ר ד. בר-רב-האי:
בשעת הדיון בתלוונתו של חבר-הכנסת טובי על פגיעה בחסינותו החליטה ועדת-הכנסת לדון בבעיה הכללית של זכויות חברי-הכנסת בשטח הממשל הצבאי. אנו נגשים עתה לדיון זה.

בלי כל קשר לסעיף זה, קרה מקרה שני עם חבר הכנסת ת. טובי, וקיבלתי ממנו את המכתב הבא:

"הנני מביא בפני ועדת-הכנסת תלונה חריפה על פגיעה בחסינותי כחבר כנסת מצד אנשי הממשל הצבאי אשר הפרו את חוק חסינות חברי-הכנסת. כיום ש"י, 4.12.53, אחרי הצהרים נסעתי באוטובוס לכפר יסיף שע"י עכו, על מנת להופיע באסיפה פומבית מטעם המפלגה הקומוניסטית הישראלית בקשר עם הבחירות למועצה המקומית של כפר יסיף העומדות להתקיים בקרוב. במבואות הכפר עמד משמר של משטרה צבאית אשר בדק את תעודת הזהו"י של הנוסעים. בהגיע השוטרים אלי בקשונ"י לרדת מהאוטובוס באמתלה שלא היה ברשותי רשיון כניסה לכפר יסיף. השוטרים הצבאים בראשות הסמל אדוארד שאול מחטיבת הממשל הצבאי - וכמו כן השוטר האזרחי מספר 5564, הודיעו לי שיש להם הוראות לא

ועדת-הכנסת
8.12.1953

ח.ס.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

לאפשר לי להכנס לכפר אם אין בידי רשיון מהממשל הצבאי. למרות ההסברות שלי שהם על-ידי כך עוברים על חוק חסינות חברי הכנסת, השוטרים לא חזרו מעמדתם.

יש לציין שזה למעלה משנה וחצי לא התקיימה שום בקורת על תנועת התושבים אל כפר-יסיף הסמוך לעכו וכן ממנו. תושבי הכפר נסעו מחוצה לו ותושבי עכו וחיפה ונהריה ויתר המקומות נסעו לכפר ללא כל רשיון. הבדיקה הפתאומית שנערכה על-ידי אנשי הממשל הצבאי הפתיעה את התושבים הנוסעים (כמונה היתה ברורה - למנוע במיוחד בעד חבר-הכנסת תופיק טובי מלהכנס לכפר).

באותו אוטובוס נסעו תושבים יהודיים לכפרים ולקיבוצים סמוכים לכפר יסיף והנמצאים "באופן רשמי" בשטח של ממשל צבאי. תושבים אלה נסעו ללא רשיון ואינם מצטיידים ברשיונות אף פעם. השוטרים הצבאיים פסחו על כל הנוסעים האלה ודרשו באופן פרובוקטיבי רשיון מחבר-הכנסת. אני טרבת לרדת מן האוטובוס ובמיוחד כאשר האוטובוס הזה נוסע למקומות אחרים, חוץ מכפר יסיף. אחרי מחאתי בגד התנהגות זו ופגיעה זו בחסינותי, עלו השוטרים הצבאיים על האוטובוס ועמדו על-ידי הדלתות ופקדו על האוטובוס לנסוע. מכוננית של המשטרה הצבאית לוותה את האוטובוס עם בואו לכניסת הכפר נסיתי לרדת מהאוטובוס אבל 3 שוטרים צבאיים בראשות הסמל אדואר שאול חסמו את הדרך בפני ומנעו ממני בכוח לרדת מהאוטובוס. לאחר שירדו הנוסעים לכפר-יסיף הסיעו את האוטובוס לנהריה ושמה הודיעו לי שאני "חפשי" לכשו לרדת.

כאשר חזרתי שוב במכוננית לכפר-יסיף נתקלתי בהתקרבי לכפר באותו משמר צבאי אשר עצר את המכוננית. משמר זה חסם את הדרך בפני המכוננית ומנע בעדה להכנס לכפר. עם מחאתי החריפה בגד פגיעה זאת בחסינותי רציתי להמשיך בדרכי מחוץ לשטח אבל השוטרים מנעו מהמכוננית לנסוע עד קבלת הוראות מהמפקד שלם, הסמל אדוארד שאול. במשך חצי שעה מנעו השוטרים בעד המכוננית מלזוז מן המקום היות והמפקד שלהם לא היה במקום. רק אחרי מחאותי החריפות הרשו למכוננית להמשיך בדרכה, כאשר השוטרים נכנסו אליה על מנת להבטיח את יציאתה מחוץ לשטח הממשל הצבאי. התנהגות זאת של המשטרה הצבאית אשר פעלה כנראה לפי הוראות מפורשות מהממונים עליהם היא פגיעה חמורה בחסינות ועבירה על חוק חסינות חברי הכנסת.

הפגיעה מתבטאת לא רק בזה ששללו ממני את הגישה החופשית לכפר-יסיף בניגוד לסעיף (א) 9 של חוק חסינות חברי-הכנסת, אלא גם מנעו את חופש התנועה שלי בכלל, הגיאו אותי בבחינת "אסיר" באוטובוס לנהריה ומנעו בעד תנועת המכונה מה נסעתי ועצרו אותה במשך חצי שעה.

על כן אני פונה אל ועדת-הכנסת לגנות מעשה חמור זה אשר פגע בחסינותי אני ופגע בחסינות חברי-הכנסת בדרך כלל, במיוחד לאחר שפגיעות מסין זה חוזרות ונשנות.

כמו-כן אני מבקש שועדת-הכנסת תערוך חקירה במעשה חמור זה, על-מנה להביא לדיון את אשר הפרו את חוק חסינות חברי-הכנסת. אני מבקש שהוועדה תדון באופן דחוף בתלונתי זו ותזמין אותי לדיון זה.

הנאתי מכתב זה כדוגמא, אך לא כנושא לדיון. אנו נדון עתה בבעיה הכללית בלי כל קשר לענין הנ"ל. השמנתי את היועץ המשפטי להיות בוכח בדיון זה.

מ. רוזטי:
ברגע שנוצע ליו"ר הכנסת ענין התלונה הזו, מבלי שחבר-הכנסת טובי יפנה אליו, הוא הסיל עלי לפנות לשר הבטחון ולבקש הסבר. המכתב נשלח מיד, ביום ראשון בבקר.

ועדת-הכנסת

8.12.1963

- 4 -

זכויות חברי-הכנסת בשטח הממשל הצבאי

ח.מ.

אני מציע שנדון על הבעיה בכללותה.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

אלה הם שני דברים נפרדים. הדיון בזכויות

מ. ארם:

חברי-הכנסת בשטח הממשל הצבאי - אני הייתי

קורא לטעיה זה בשם אחד: "ביטול הממשל הצבאי", והדיון בתלונת חבר-הכנסת

טובי, בפלגיה בחסינותו בצורה כזו, שאדם הופך לאסיר.

ובענין התלונה: לא היתה כל ידיעה או

פרטום של שר הבטחון שאסור להכנס לשטח זה. בשום מקום לא נאמר שהכניסה

לשטח הממשל הצבאי אסורה רק לחלק אחד של התושבים - הלא-יהודיים - ומותרת

לחלק אחד של התושבים - היהודים. אני חושב שמשרד הבטחון פוגע כאן ביסודות

המדינה - זו הפליה בין התושבים הערבים לתושבים היהודים.

אני רואה דבר זה כחמור מאד, ואינני מבין

מדוע יו"ר הוועדה הזמין לכאן את היועץ המשפטי. אנו דיברנו על-כך שיש

להזמין לכאן את האחראים למעשים אלה מטעם משרד הבטחון. שר הבטחון נתבע

לתת תשובה לשאלה זו.

אני מציע שוועדת-הכנסת תקבע שלא היתה

שום זכות לממשל הצבאי לנהוג כפי שהוא נהג, ולתבוע את מוסדות הבטחון לדיון

בענין פגיעה חמורה בחברי-הכנסת וכיסודות המדינה.

ע. איכילוב:

אין צורך לחזור על הוויכוח שהתנהל כאן

בשתי ישיבות קודמות. אני מציע לטמון את

ידינו על ההחלטה שנתקבלה, לפי הצעתם של חברי-הכנסת בר-יהודה ושפירא,

ולהעביר את התלונה לטיפולו של יו"ר הכנסת. הפעם אי-אפשר לטעון שהמתלונן

פנה תחילה ליו"ר הכנסת. הוא נהג בהתאם להחלטת ועדת-הכנסת.

א. וילנסקה:

אני חושבת שהמקרה של פגיעה בחסינותו של

חבר-הכנסת טובי הוא חמור מאד ומוכיח

שבשטחים אלה שורר מצב של לית דין ולית דיין, וקיימת הפקרות שבה מחליטה

הרשות המחליטה בניגוד לחוק החסינות של חברי-הכנסת.

כאן ישנם כמה דברים עקרוניים. ראשית,

זה למעלה משנה לא היתה ביקורת של רשויות כניסה לכפר יסיף. שנית, לא

היתה כל הודעה בציבור שאתרחש משהו בכפר יסיף, המחייב והמתיר בקורת,

והמתיר לשוטרים צבאיים למנוע בעל-חבר/כנסת שאין לו רשיון לבקר בכפר.

הם רשאים לערוך בקורת, אך אין הם רשאים לשלול זכות כניסה לכפר מחבר-כנסת.

אם קיים מצב המצדיק בקורת ורשויות - יפרסמו זאת בציבור, ולא על-ידי

החלטה פנימית בחורו של המפקד ליד שולחנו. אין הדבר הזה יכול להיות נתון

להחלטת שרירותית של הממונים על כפר יסיף או השטח הסמוך.

וכאן קרה עוד משהו עקרוני: לא נשללה

האפשרות של המשך הגביעה מתושבים אחרים. אינני רוצה להכנס עתה לבעיה של

יהודים וערבים - ~~מתושבי הכפרים שנסעו באותו אוטובוס ובאותו שטח.~~ דינם

של כל תושבי ישראל הוא שווה לפי החוק. אין שוללים רשות התנועה משום אדם -

וטוב שאין עושים כן. אבל באופן מיוחד נשללת מחבר-כנסת הרשות לנסוע. זה

נושא לדיון. באיזו רשות מרשים לעצמם שוטרים לצמצם את זכויותיו של חבר

כנסת ביחס לכל אזור אחר.

ועדת-הכנסת

8.12.1953

זכויות חברי-הכנסת בשטח הממשל הצבאי.

ח.ס.

א. וילנסקה:

זאת ועוד. מנעו בעד חבר-כנסת מלנסוע בכלל בשטחים אחרים עד בהרייה. בנהרייה הואילו בטובם להודיע שחבר-הכנסת טובי, תודה לאל, חפשי. עד בהרייה הוא לא היה חפשי. יש כאן בעיה כללית של שלילת חופש התנועה.

והדבר האחרון: אצרו אותו במשך חצי שעה ואין להם כל זכות לזה. כל הדברים האלה מוכיחים שהיתה פה פגיעה חמורה בחסינות חברי-הכנסת בתור שכזה.

על-כן אני מציעה שוועדת-הכנסת תגנה את הפגיעה החמורה הזו ושנתבע תשובה מן האחראים למעשים אלה.

א. ברמן:

בפעם הקודמת החליטה ועדת-הכנסת לדון על העניין הכללי. קיבלנו החלטה זו. עתה אנו שומעים על שערוריה שניה, ז.א. על מקרה שגילי מחובתנה לדון בו, כי יש כאן פגיעה בחסינותו של חברי-הכנסת.

לגופו של עניין. על מה מעיד המקרה השני? הוא מעיד על שיטה שלמה של שלטונות הבטחון לצמצם על חברי-הכנסת, על חסינותם ועל הכנסת בכללותה. לא יתכן שוועדת-הכנסת תגיב על-כך, ולהגין על כבוד הכנסת. עלינו לקבל תשובה - דרשנו אותה בעניין המקרה הראשון, ולא קיבלנו - עד מתי נחכה?

אני מציע שבחליט כאן היום, למחות באופן נמרץ על השערוריה הזאת ונגנה את מי שצריך לגנות. ומובן, שעלינו לפנות למשרד הבטחון בדרישה לשים קץ לשערוריות אלו.

הינ'ר ד. בר-רב-האי:

אני במתכוון לא הפסקתי את חברי-הכנסת וילנסקה וברמן, אשר העבירו את פסי הוויכוח למקרה המטורים, ולא חסכו בתארים כגון גיבוי, שערוריה וכו'. אם העניין חורג מסמכות הממשל הצבאי - אני מסכים שזההי שערוריה. אך כל הדברים האלה נובעים מן הבעיה הכללית: האם הממשל הצבאי רשאי לדרוש רשיונות כניסה מחברי-כנסת או לא. אם הוא רשאי - אין כאן כל שערוריה. אם הוא לא רשאי - הרי אז יש לטעון נגדו.

אין כל שחר לטענות שעד עתה לא דרשו רשיונות כניסה ולפתע פתאום באו ודרשו. אם הממשל רשאים לדרוש - הוא יכול לדרוש או לא לדרוש, הוא יכול להיות יותר קפדן או פחות קפדן ואז אין כל ערך להצעות אלו שנקבל החלטה גיבוי. אין אנו נמצאים פה בחלל ריק. אנו דנים לאור סעיף 9 של חוק החסינות, אשר קובע את מה שהוא קובע. כנראה שלסעיף זה יש פירושים שונים. הפירוש שלנו, כל זמן שהחוק הוא כפי שהוא קיים, לא יחייב אף אינטנציה לפדש חוק יכול דק בית-הדין. ועדת-הכנסת יכולה להחליט באופן תאורטי שהממשלה מצדה מפרשת את החוק בצורה בלתי-נכונה - אך החלטתה של ועדת-הכנסת לא תחייב את הממשל הצבאי. לכן, יש הכרח שבית-דין יקבע עמדה.

ועדת-הכנסת

8.12.1953

זכויות חברי-הכנסת בשטח הממשל הצבאי

היו"ר ד. בר-רב-האי:

ועדת הכנסת יכולה לעשות דבר אחר; היא יכולה להציע שינוי של חוק החסינות, ואז - לאו דוקא בסעיף 9(א). אבל, כל זמן שהחוק קיים, השאלה היא מה פירושו הנכון של סעיף 9. ולכל הדיון שלנו אין כל ערך. אנו יכולים רק להביע מעין חוות-דעת אקדמית לגמרי. לדעתי, אין מפלט מהבאת הענין הזה להכרעה בבית-דין מוטסק. המטרה הקונקרטי היא תוצאה טבעית של המצב המשפטי הקיים. אין כאן תלונות על יחס בלתי-הוגן. אני מקבל את טיפוד המעשה כפי שהוא - אני מניח שלא תבוא כל הכחשה של עובדות - ועל-כן אנו חוזרים לבעיה של זכותו של חבר-הכנסת להכנס לשטח הממשלה הצבאי - ובעיה זו תלויה ועומדת.

א. וילנסקה:

אחה מתעלם מן הבעיה שאותו שוטר צבאי אשר עלה לאוטובוס פנה אך ורק לחבר-הכנסת טובי וביקש ממנו רשיון, ולא דרש רשיונות מיתר הנוסעים.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

זוהי שאלה של טעם. יתכן שהיתה כאן הפליה. אבל באופן פורמלי השאלה היא: האם הוא רשאי לדרוש רשיונות או לא.

ע. איכילוב:

אני רוצה שנבהיר לעצמנו את הענין ואני שואל לעצמי שאלות ומשיב עליהן: אני שואל: האם נכון הוא שקיימות בעיות בטחוניות וסודיות השוללות רשות כניסה מכל אזור במדינה לשטחים מסוימים? ואני משיב: ישנן כאלו. ואני עוד מוסיף ללא כל היסוס: הן קיימות אפילו לגבי חברי-הכנסת. ואני מוסיף ושואל: האם הניסוח של סעיף 9 הוא כולל או אינדיבידואלי? והגנני משיב: כולל. הוא מכונן לכל חברי-הכנסת ולא לאבי חברי-כנסת מסוימים. כך אני מבין את החוק.

ומתוך כך עומדת בפני הבעיה בכל פשטותה. אני מבין שחבר-כנסת עלול לפשוט בגד המדינה, ואז יש לנהוג לפי הסדרים הקבועים בחוק, וקיימת אפשרות של גטילת חסינותו של אותו חבר-כנסת כדי שאפשר יהיה להעמידו לדין. אם אחד מאתנו מסית בגד המדינה ופושע נגדה - אין הכנסת צריכה לשמש לו מגן. המוסמכים לכך צריכים לבקש את נטילת חסינותו ולהעמידו לדין. אך בשום פנים ואופן אינני יכול להסכים לכך, שמשום שיש חבר-כנסת אחד שיש ליטול ממנו את חסינותו, יטבול חבר-כנסת שני הממלא את כל חובותיו כלפי המדינה.

אני יודע שישנם שוטרים תקיפים ובלתי-תקיפים, מנומסים ובלתי-מנומסים. אך בשום אופן אינני יכול להבין הוראה הנתנת למשטרה הצבאית להפריע במיוחד לכניסתו של חבר-כנסת בשעה שכל יתר נוסעי האוטובוס נכנסים לכפר ללא כל הפרעה.

אינני מגן על התנהגותו של חבר-כנסת זה. יתכן מאד שהמצב הרבה יותר חמור מכפי ששלטונות הצבא ומשרד הבטחון סוברים. אך דבר זה מזדקר מאד בפנינו. אני פונה ליועץ המשפטי ושואל: האם הניסוח הנוכחי של החוק מאפשר פניה למשרד הבטחון או לא? אם החוק אוסר את הבנייה ללא רשיון ומאפשר יחס כזה - עלינו להשתמש בכל הלחץ הדרוש על משרד הבטחון או לחפש תיקון לחוק. אני הנני עות חיה. עשרות פעמים עברתי בכל האזורים האלה ולא ראיתי שיעצרו מישהו או שביקשו רשיון. (היו"ר: מכאן אין הוכחה. אם הוא רשאי לדרוש רשיון - הוא יכול לדרוש בשעה שהוא רוצה).

ועדת-הכנסת

8.12.1953

זכויות חברי-הכנסת בשטח

הממשל הצבאי

ח.מ.

י. אורזי:

בפנינו שני דברים: החוק תכנון ופירושו והטכנ. אשר לחוק, תכנון ופירושו - איננו יכולים לגשת לדיון, לפני שנשמע את דברי היועץ המשפטי. אשר לתלונה - אינני יכול מראש לאמר שהעובדות הן כפ. אצלנו יכול לגשת לדיון בטרם אשמע את הצד השני. (היו"ר: העובדה היסודית היא, שלא נתנו לו להכנס).

ח. סגן - היועץ המשפטי:

סעיף 9(א) קובע ששום הוראה המגבילה רשות כניסה למקום שאינו רשות היחיד לא תחול על חברי-כנסת, אלא אם היא האזור או ההגבלה מטעמים של בטחון המדינה. בדגש זה, עד כמה שידעתי מבעת - ואני צריך להניח שהיא שלמה - אין שום הוראה בתוקף במדינה זו האוסרת או המגבילה את הכניסה לכל מקום אלא מטעמים בטחון בלבד. גם ההוראה המגבילה את חופש התנועה באזורי הממשל הצבאי היא הוראה שמקורה בתכליתה טעמי בטחון.

סעיף 9(א), כל זמן שאין הגבלה של חופש התנועה שלא מטעמי בטחון הוא חוק ארטילאי שאין לו תוכן, מפני שלמעשה אין שום הבדל לפי החוק, בין כל אזור במדינה ובין חבר-הכנסת; חופש התנועה של זה ושל השני אינו מוגבל אלא מטעמי בטחון בלבד.

בקשר עם אזורי הממשל הצבאי כולכם יודעים מצטיונכם כי הבקורת על התנועה באזורי הממשל הצבאי היא מאד מאד גמישה ומקדחת. באן נשמעו טענות כל עד עכשו לא היתה בקורת. אבל, אל תערבבו את שני הדברים שאינם שווים זה לזה. ההוראות לחוד - וסעיף 9(א) מדבר על ההוראות - והבקורת על קיום ההוראות לחוד. הממשל הצבאי יכול, למשל, מתוך מחשוד בכוח אדם לופר: עשיתי מה שעשיתי, אינני יכול בכל יום לבדוק את הרשיונות. או שהם יכולים, באותם הימים שהם מבקשים רשיונות, לתת לאנשים שהם מכירים מתמול-שלשום לעבור בלי רשיונות, ולבדוק את הרשיונות של אנשים שהם אינם מכירים, לפני שהם נותנים להם להכנס.

כל אלה הם ענייני ביצוע של הוראות, אשר סעיף 9(א) אינו נוגע אליהם. ההוראות המגבילות את חופש התנועה בממשל הצבאי חלות גם על חברי כנסת, מפני שהן ניתנות מטעמי בטחון המדינה, ואלה יוצאים מן הכלל, באופן מפורש, בסעיף 9.

אני בחוק מאד, חברת-הכנסת וילנסקה, מלמה סניגוריה על מישהו מן הממשל הצבאי או המשטרה הצבאית, כל זמן שאינני יודע את העובדות, כל זמן שלא שמעתי אותן. יתכן מאד שהם שבו. אני עושה שגיאות וגם הם. זאת זכותם המלאה - הם בשר ודם. אי-אפשר להגיע למסקנה עובדתית, מבלי לשמוע אותם ולרעת מה קרה שם באמת.

סלבסוף אני רוצה לומר מלה אחת, אם סותר לי, והיא, שדעתי היא כדעת היושב-ראש, שאם באמת קרה מקרה ויתכן שקרה ויתכן שיקרה להבא - שהדשויות הממשלתיות עושות דבר אשר לא יעשה - אם זאת פגיעה

ועדת-הכנסת

8.12.1953

זכויות חברי-הכנסת בשטח

הממשל הצבאי

ח. כהן:

בחופש התנועה של חבר-כנסת או אם זאת, מה שכנראה קרה כאן, חריגה מסמכויותיהם בקשר להכוונת בטיעתו של חבר-כנסת - אז יש דין ויש לדין. אבל לא ועדת הכנסת צריכה לרונ בכך. אלא אז חפשי אותו אזרח או חבר-כנסת ללכת לבית המשפט ולקבל את צדקתו אשר החוק נותן לו. אבל שום גיבוי ושום החלטה ושום לחץ פרלמנטרי אינו יכול להביא פתרון לבעיה זו. באשר לחובותיהם שהחוק מטיל עליהן, אני יכול להבטח לוועדה שהרשויות יודעות את הדברים האלה ומשתדלות לנהוג לפיהם, ואם יש סתירה - בתי-המשפט פתוחים.

מ. ארם:

אינני מבין מה הקשר בין סעיף 9 (א) לממשל הצבאי. מה פירושו של דבר? הממשל הצבאי מקיף את כל הגליל, את כל המשולש וחלק גדול מאד של הנגב, ואם כך נקבל את הפירוש, הרי ייצא שחבר-כנסת אינו יכול להפצא אלא במקום מצומצם מאד, מחוץ לגליל, לנגב והמשולש. אני בטוח שההגיון הפשוט, אפילו של הממשל הצבאי, מעולם לא העלה את המחשבה שהממשל הצבאי הוא אזור סגור לא רק לגבי חברי-כנסת. אחרת, היו הופכים את כל המדינה לבית-סוהר. כל הפלפול של היועץ המשפטי הוא חסר כל שחר. מעולם לא מנעו את האפשרות לנסוע לכל השטחים האלה.

היועץ המשפטי מסתמך על זה שאלו הן הנוראות, ובכל פעם אפשר להשתמש בהן. לא במקרה נאמר כאן "מטעמים של בטחון המדינה וסוד צבאי". ישנם אזורים בטחון וישנם מפעלים מסוימים, אשר גם חבר-הכנסת אם הוא רוצה לגשת אליהם, חייב להצטייד ברשיון. אבל אפילו באזורי בטחון כמו להבות-הבשן, שמיד נטאסא עוד לא היה מקרה שלא נתנו לחבר-כנסת לגשת. אני, על-כל-פנים עשרות פעמים נסעתי במקומות אלה. לפתע באים ואומרים: החוק הוא חוק אך הביצוע לקוי.

אני חשבת. שהיועץ המשפטי לבוא ויאמר שהממשל הצבאי נהג לא נכון ואין להצדיק מעשה זה. אך אני מאוכזב מאד ממנו, שהוא בא ומצדיק את זה, וגם אינו נותן תשובה לאופן שבו קרה הדבר. אני צריך להודות שרק מבחינה אחת אפשר לשבח כאן את הממשל הצבאי, באשר לא השורה את חבר-הכנסת ליתר האזרחים: להם נתנו ללכת ואילו על חבר-הכנסת שמרו. הזכות היא כנראה כזאת, שמה שמותר לכל אזרח אסור לחבר-כנסת. יטלח לי היועץ המשפטי, אך זה הדבר היחיד שמתקבל מכל הפלפול הזה. כמוכן, אם החוק מתנגש בשכח הישר - אני לעת-עתה מעדיף את השכל הישר, ואת החוק הזה, חוק פתלוגי מסש עם כל הפירושים האלה, יש לזרוק. זאת אורת סתה במשך 5 שנים לגבי כל התושבים. למה אתם הופכים את חיינו? עכשו ברור, שאחרי חבר-הכנסת טובי יכול לבוא תורו של כל אחד ואחד - ואתם תאמרו שכל מי שנמצא בקואליציה לעת-עתה סחוטן. עכשו יש כנראה חלוקה חדשה של תושבים - בין יהודים וערבים, ובין קואליציה ואופוזיציה. אני מבקש סליחה אם פגעתי ביועץ המשפטי, אך כך מתקבלים הדברים, ואני קוויתי שיהיה אדתר אמיץ ויהא את הדברים כפי שיש לדאותם.

אני מציע שוועדת הכנסת תקבע שאין שום דשות המגבילה את חבר-הכנסת בשום שטח, אלא אם קיים דמה-מה מפורש, הקובע שהשטח הוא סגור.

אני גם מבקש חוות-דעת מן היועץ המשפטי - כיצו קרה הדבר שכאשר היה כבר מספיק כוח אדם לערוך מקורת, הופנה כל הכוח הזה לחבר-הכנסת טובי, והאיש שיש לידו היה פטור מדשיון?

ועדת-הכנסת

8.12.1953

זכויות חברי-הכנסת בשטח
הממשל הצבאי

ח.ס.

ש. בנה: קודם כל יש להבדיל בין המכתב הזה ובין החוק. ואני חוזר ואומר, שאני טגנה את המקרה. אין שום צורך לשמוע את הצד השני, כאשר שומעים מקרה כזה, שבאוסטרוס מלא נוסעים עוצצים רק את חבר-הכנסת טובי. אני יכול לקבל את הגירסה והנימוק שזה היה בהתאם לחוק - אך כאן בוצר פאראדוקס, וליתכן שהוא בוגד אפילו את השכל הישר.

אני נני יכול לקבל את הגירסה שרק בית-המשפט השאי לפרש את החוק. אם כך הוא הדבר, ייעשו מעשים שרירותיים בטענה שהנפצעים יכולים לפנות לבית-המשפט.

אני טוען שהשוטר הצבאי נהג בכון כאשר לא נתן לחבר-הכנסת טובי, כי הוא יכול לתת לחבר-הכנסת אדם להכנס ולמנוע כניסה מחבר אחר, בטענה שהוא נוהג כך מטעמי בטחון - ואני מדבר עתה רק על טעמי בטחון ולא סוד צבאי, כי אין כאן סוד צבאי. דבר זה לא ייתכן, ועל-כן ברור לי ש הסעיף הזה דורש שינוי, או שיש להגדיר במפורש שמתוך לחבר-הכנסת להכנס לשטח הממשל הצבאי, ומתי אסור. כוונת הסעיף היא להבדיל לטובה את חברי-הכנסת - אחרת לא היו כותבים אותו. אם משאירים אותו - יש לתת לו ביטוי מוחשי. אני מציע שהיושב-ראש בהתייעצות עם היועץ המשפטי, יכינו הצעה לשינוי החוק.

היור' ד. בר-רב-האי: אני מציע לכם להזהר מהצעות של שינויים, כי אם בתחיל לטפל בשינויים בוצעו שינויים, ולאן דוקא בכון שאתם רוצים.

ב. אוניה: קורכם כל, אני מבין שישנה בעיה אחת שיש לפתור אותה, משום שהיא הועלתה על-ידי ההסתבכות של הדברים, והיא מה מכל זאת תפקידה של ועדת-הכנסת בכל הענין? זה ענין חמור כשהוא צף; כשהוא אינו צף זה אינו ענין חמור. ואני רוצה להסביר את הדבר. כאשר יש פגיעה בחוק החסינות, שאין ספק לגבי עצם העובדה שזאת פגיעה, אז יש תפקיד פרלמנטארי לוועדת-הכנסת, אף-על-פי שגבולות השפעותיה הן מוגבלות - אך בכל זאת יש לזה השפעה. ועדת-הכנסת צריכה להמליץ בפני יור' הכנסת והוא צריך לפעול כממונה על ביצוע החוק. יש לזה ערך פרלמנטארי מסוים, כל הערך שיש לדיון פרלמנטארי לגבי עובדות ביצוע. זה תמיד בפרלמנטאריזם דבר מוגבל אבל בכל אופן יש לזה השפעה.

במה דברים אמורים? אם אין ספק לגבי השאלה, אם יש כאן פגיעה או אין פגיעה בחוק החסינות. ואני אומר - למען האמת, אני מבטא כאן את דעתי, ועל דעתי זו אני עומד: **כן** נכון הדבר שעצרו את חבר-הכנסת טובי והביאו אותו כעציר, כלומר, כמי שלא ניתן לו חופש תנועה, מיסיף לנהדיה - הרי לפי דעתי אינו מוטל בספק שהיתה כאן פגיעה בחוק החסינות. (היור' ד. בר-רב-האי: אם נכון שאסור לו להכנס לכפר יסיף - כיצד אפשר לבהוג אחרת) מזה איני יכול להסיק כל מסקנה ואיני יכול לבוא לעזרתו של הממשל הצבאי. הממשל הצבאי, זכותו לא לתת להכנסת, אם הוא בכוח רוצה להכנס, זכותו של הממשל הצבאי למנוע בכוח את כניסתו. לפי חוק החסינות

ועדת-הכנסת

8.12.1953

זכויות חברי-הכנסת בשטח
הממשל הצבאי

ב. אזניה:

אפשר לעצור במקרה של פשע, במקום הפשע. בענין זה אין לי שום ספיקות.

מה אני מטיק מכאן? שאם יש פניה כזאת, במידה שדנים בענין זה, אני הייתי מציע שנומין את הנוגעים בדבר, נשטע מה התרחש ונחווה את דעתנו כהמלצה ליו"ר הכנסת. הענין הזה מוכרח, לפי דעתי, להפסק. אני אומר את זה לכל הבהירות, מפני שזה לגמרי לא קשור בהשתייכות פוליטית. אם זה ייכנס להרגל כזה, - שלטון של מפלגה אחת - הרי חבריה של מפלגה אחת יוסעו טמקום למקום על-ידי הממשל הצבאי. זה לא יכול להיות. לעצור שלא על פשע - אסור וכאן אין כל חילוקי-דעות בוועדת-הכנסת.

לעומת זאת, אני כולי נמצא בשטח של פרשנות שאינה בסמכותה של ועדת-הכנסת, ברגע זה שנוגע לשאלה של מתן זכות כניסה או אי-מתן רשות כניסה לשטח הממשל הצבאי. אני כאן מתווכח עם חבר-הכנסת בבה, הטוען כי לא רק בית-המשפט מוסמך לפרש חוק. אם מישהו יאמר שטעין 9 (א) אינו חל על הממשל הצבאי - לא יעזור לי אם אבטא דעה פרלמנטאריית שזה אינו נכון. אני גם לא אבטא אותה, כי יסוד הפרלמנטאריסם הוא: חלוקה בין 3 רשויות. למחוקק אין שום יסוד לפרש את חוקו. ברגע שהחוק יוצא מתחת לידיו אין לו כל שליטה עליו. אנחנו יכולים לספל בו, כאשר הפירוש אינו מוטל בטפק, ואנו מביעים דעה פרלמנטאריית. אבל בשעה שהענין החוקי מוטל בטפק - והוא כאן מוטל בטפק רק - וישנה דעה בעלת-משקל של הרשות המבצעת הטוענת שניתנה לה הרשות למנוע בעד חבר-כנסת להכנס לממשל הצבאי, מפני שזה שטח בטחון - אין בענין זה שום ברירה לוועדת-הכנסת - רק בית-המשפט יכול לפסוק.

אני מציע שתי הצעות: א. שוועדת-הכנסת לא תסכים דעה בנוגע לפירוש של טעין 9 (א). היא אינה יכולה לעשות כן, מפני שאם היא תסכים, היא מפריזה על סמכות שאין לה. ב. מכיון שדובר כאן בתלונה השנייה, והפעם אין לבוא בטענות, כי פגו לוועדת-הכנסת ולא ליו"ר הכנסת, ואיננו יכולים להתחמק ועלינו לדון בענין מסוים אחד: בענין ההטעה מגבול כפר יטיף לנהריה, ולשם כך יש להזמין את הגורמים האחראים למעשה זה.

ט. נזרוק:

גם אני מצטער על המקרה המעצב הזה הפוגע בחסינותם וכבודם של חברי-הכנסת, וביסודות הפרלמנטאריזם. אני חושב שהענין הזה שייך לוועדת-הכנסת, מפני שגם הנשיאות וגם ועדת-הכנסת חייבות להגן על שכונתם של חברי-הכנסת, ובצדק פנה חבר-הכנסת טובי לוועדת הכנסת. עלינו לדון בתלונה זו, ואם נגיע למסקנה שהדבר שנעשה הוא כהתאם לחוק, גם אני מצטרף להצעה לשנות את החוק;

י. אורי:

אני מצטער מאד שהיושב-ראש לא העמיד להצבעה את הצעתי הראשונה. בודאי שאנו רשאים לדרוש בירור של אילו הוצע לשנות את טעין 9 - הייתי מתנגד לכך. החוק הזה הוא דבר רציני מאד

ועדת-הכנסת

8.12.1953

זכויות חברי-הכנסת בשטח
הממשל הצבאי

ח.מ.

י. אורי:

יש עובדות מרות, ששומדי החסינות של חברי-הכנסת נאלצים לשמור על חבר
כנסת אחד מפני שיטוי של חבר-כנסת שני. ולפעמים גורם הדבר לרגימה באבנים
של חבר-כנסת שני. אני מתכוון לאבנים שאני, כחבר-כנסת, קיבלתי וראיתי
ביצר מתעללים בחבר-כנסת, ואז לא היתה חסינות. ואני רשאי לחשוף שזה היה
שיטוי של חברי-כנסת הדומים להברי-הכנסת טובי. אם כך, רשאית הממשלה
לשמור על הדברים האלה ולא לתת לדבר-הזה כך להתפרש, ורשאית הממשלה לומר,
שבמקום פלוני (ולא בכל דחבי המדינה) קיים מצב שאינו מאפשר כניסה של
חברי-כנסת לשם. צריך פעם לבוא קץ לקונסציה זו, ביחוד מצד אלה שאצלם
לא קיים חוק או משפט, אלא מושיבים אדם בכלא לשנים. כיצד אלה מעיזים
לדבר כאן?

אשר לעצם העובדות. לא פעם שמעתי תשובה של
שר לשאלתה או הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת טובי, אשר הכחישה את כל
כל טענותיו. (א. וילנסקה: איזו?) אביא אותן אם אדוש לכך. לא פעם עלה
שר המשפטים ואמר שאין העובדות כפי שתאר אותן חבר-הכנסת טובי. על-כן
אינני יכול לקבל את דבריו במכתבו, מנלי לשמוע את הצד השני.

אני מציע באופן קונקרטי להפסיק את הדיון ולהזמין
את הגורמים המוסמכים ולשמוע מה בפיהם. ורק לאחר זאת - נחליט.

א. ברמן:

ועדת-הכנסת אינה יכולה לאמר שאין העניין זה שייך
לה ושום פילפוליסטיקה פורמאלית או יודרית
אינה יכולה לעזור כאן. כאן ברור שהיה מקרה של פגיעה חמורה בחסינות חברי
כנסת. חברי-הכנסת בנה, איבילוב ונורוק מבנים את המקרה הזה. אפילו חבר
הכנסת אזניה אמר שדבר זה צריך להפסק. ועדת-הכנסת חייבת לגנות את המקרה.
היא חייבת להגן על חברי-הכנסת ללא כל הפליה לאומית או מפלגתית. למה
אתם תופכים את המוסר העליון במדינה? אם קיים חופש לחברי-הכנסת במדינה,
הוא חל גם על שטחי הממשל הצבאי. אתם מחטלים את הכנסת, ואפילו ראש הממשלה
לא מצא לנכון להודיע לכנסת על התפטרותו, ואמר שאין לו עניין בזה. גם משרד
הבטחון אינו מתחשב בכנסת, ויורד הוועדה ויורד הכנסת מוכרחים להגיב על כך.
זאת שרשרת, וזוהי דוגמה מפורסמת פגיעה פיצו אינכם יכולים להגן על
הפרלמנטאריזם. (היורד ד. בר-רב-האי: אותו פרלמנטאריזם שאתה שולל).
היא מוכיחה שאינכם מסוגלים להגן על החרויות האלמנטריות. ועדת-הכנסת
חייבת לגנות את הפגיעה בחסינותו של חבר-הכנסת טובי.

א. רוזיאל-נאור:

אם נקבל את ההנחה שכל מה שמספרים בוועדת-הכנסת
אינו נכון - אז אין מה לגנות והכל בסדר ואפשר
גם להבא להמשיך בצורה כזאת לנהוג. אבל אני בכל זאת רשאי-אפשר לקבל הנחה
כזאת ושההנחה הזאת, שבכל זאת נעשתה איזו פגיעה דצינית בחבר-הכנסת, היא
קרובה לאמת. אם אומרים שאי-מתן רשיון נובע מן החוק, הרי בכל אופן יתר
העניינים שארעו שם, בוודאי שאינם קשורים בחוק. אני חושבת שזה אינו מביא
כבוד לא לממשל הצבאי ולא למי שהממשל הצבאי כפוף לו.

ועדת-הכנסת

8.12.1953

זכויות חברי-הכנסת בשטח
הממשל הצבאי

ח.ט.

א. רוזאל-נאור:

אשר לעצם הכניסה לשטחים של הממשל הצבאי - אני חושבת שהנסיון עד עכשו הוכיח שכל מי שנכנס להכנס לשם, בכל זאת נכנס. - אם זה היה בבקשת רשיון ובקבלתו ואם זה היה בדרך אחרת. בכל אופן מי שרצה להכנס לשטח זה, הצליח להכנס, והדיבורים והבעיות שהעלו כאן לסדר-היום והטענות שהשמיעו כאן, אולי אפשר היה להקרות הרבה מעוקצם, אילו הכניסה היתה יותר טבעית ויותר פשוטה. במידה מסוימת אפשר להשוות את זה לחומרה היתרה שהיתה פעם בנוגע להיתרי-יציאה. בכל זאת כבודה של המדינה יוכל לעמוד במבחן אם תהיה רשות כניסה לשטחי הממשל הצבאי, ויהיה זה טוב יותר מאשר לשמוע סיפורים על דברים נוראים שנעשים בשטח זה. אם תהיה אפשרות של כניסה, לבוא ולהרוכח בסו-עיניהם שאין הדבר כך - יהיה הרבה פחות מה לדבר והרבה פחות במה להעכיר את האוירה. אני חושבת שחבר-הכנסת הוא אדם שחייבים לדרוש ממנו אחריות בעד דבריו ומעשיו וצריך לאפשר לו את הכניסה לכל השטחים במדינה, כולל הממשל הצבאי.

ע. מימון:

לא פעם אמרתי, והנני חוזרת ואומרת, שחבר-הכנסת הוא בשר ודם וכי חוק החסינות הוא סוגזם. אדרבא, אם יישבו מקרים כאלה, יראה הציבור וילמד כי הננו ככל האדם, ולא כאנשים המחוסנים מפני כל דבר שהוא. יש לבדוק אם אמנם היתה כאן פגיעה, ורק לאחר שנווכח בזאת - נחליט אם היתה זו פגיעה חמורה או לא.

פ. כהן - היועץ המשפטי:

א. לפי המצב החוקי הקיים היום במדינת-ישראל, הרי בכל אנורי הממשל הצבאי, התנועה מוגבלת.

ב. חופש התנועה מוגבל באזורי הממשל הצבאי מטעמי בטחון המדינה.

ג. מכיון שכך, הרי ההגבלה הזאת חלה גם על חברי הכנסת. אלה הם דברים פשוטים שאינם בהם כל פלפול וכל ס-בי-רב יודע אותם. העובדה שחופש התנועה מוגבל בשטחי הממשל הצבאי, מוסכרת לנקל לחבר-הכנסת אדם, משום שאזורים אלה הם מרכזי ההסתננות ובטחון המדינה מחייב שם זהירות-יתר. העובדה שאינם ממלאים אחר החוראות כל ימות-השנה - זה דבר לחוד.

דלגבי אותה השאלה, אם באמת קרה מה שקרה, כפי שחבר הכנסת אזניה אמר - ואינני יכול לחוות דעה, כל עוד לא ראיתי ולא שמעתי - בשבילי, שאני לא רק בציג הממשלה, אלא סוף סוף משפטאי שהגיל לדיון משפטי - בשבילי הסכתב של חבר-כנסת זה או אחר - ואין שום הבדל לגבי דידי מי החבר - אינה ראיה. לאחר שיוכח מה קרה, אהיה האחרון שאגן על זה; לא אגן על זה בפני בית-משפט ולא בפני ועדה זו או כל גוף אחר. להיפך, אני אהיה הראשון שאדריך את הממשל הצבאי לנהוג כפי שצריך, וכבר אמרתי בראשית דברי שיתכן מאד שהם עשו משגה, אשו דבר רע.

ועדת-הכנסת

8.12.1953

זכויות חברי-הכנסת בשטח
הממשל הצבאי

ח.מ.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

אנחנו מנסים להעלים עין מקורות המוצא ולהסביר הנפעות-לוואי הנובעות מן השאלה העקרונית. נסיתי לתפריד בין שני הדברים הסגה בתחילת הזשיבה, אבל המסתתפים בוויכוח הלכו בכיוון אחר. השאלה העקרונית היא: מותר לחבר-כנסת להכנס לאזור צבאי בלי רשיון או לא. כל מק קרה, אם קרה, היא תופעת-לוואי לבעיה העיקרית. חבר-הכנסת אזניה מתאר לעצמו שגם את זה אפשר לעשות אחרת. אבל השאלה העקרונית היא זו אשר הזכרתי, ובדגע זה דק עליה יש לדון.

אם נקבל את הצעתו של חבר-הכנסת אזניה, להזמין את שר הבטחון, לא קיימות כל הצעות אחרות.

ט. ארם:

אני מציע, מבלי להכנס לפירוט של סעיף 9(א): ועדת-הכנסת סחורה את דעה שסאחר ששטח הממשל הצבאי היה כל הזמן פתוח לכל חברי-הכנסת, מבלי יוצא מן הכלל בששך כל שנות קיומו של הממשל הצבאי ואף פעם לא קרה שחבר-כנסת עוכב בהסתמך על סעיף זה; היא סחורה את דעתה שההסדר הקיים במציאות לגבי חברי-הכנסת שריר וקיים, ולכן היא רואה את האיסור שחל על חברי-הכנסת טובי כדבר מנוגד לקיים ולסקובל, והיא מתנגדת לו ותובעת לבטלו.

ה צ ב ע ה

- בעד הצעת ב. אזניה שאין ססכמים פירוט
- של סעיף 9
- בעד הצעתו ט. ארם
- 5 -
- 3 -

ה ד ח ל ט

- א. להזמין את ממלא מקום שר הבטחון לדיון שיתקיים בשאלת מעצרו של חבר-הכנסת טובי ב-4.12.53.
- ב. ועדת-הכנסת אינה ססכמת את דעתה ביחס לפירוט של סעיף 9(א) של חוק החסינות.